

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ВІДДІЛ

Твої таланти – Київщина!

(літературний сценарій-присвята до 90-річчя створення Київської області)

Київ 2022

94(477.41)

Тво

Твої таланти Київщина: літературний сценарій - присвята 90-річчю створення Київської області/ укладачі Л. П. Полозенко, Г. М. Полозенко, Л. К. Сітько – К. : НУБіП, 2022.- 32 с.

Твої таланти Київщина

Київщина – чудовий край,
Родюча земля, безмежні поля,
Річки, озера та ставки
Ліси, гаї і діброви
Це лише частинка
Нашої рідної незалежної України
(Любов Полозенко)

На Київщині народились і вирости багато талановитих людей. Серед них поети, співаки, художники.

На Київщині – люди працьовиті
Крім того, ще й талановиті
Вірші складають, пісні співають
Картини малюють
Та про рідну мову дбають
(Любов Полозенко)

Про них наша розповідь. Хто народився в селі чи селищі міського типу завжди бачив, як весною цвіте калина, в полях ростуть волошки і маки, на березі співають свою пісню солов'ї, рано-вранці кує зозуля. А у вечірню пору лунали народні українські пісні, які співала молодь та старше покоління.

Все це надихало талановитих людей: писати вірші, співати народні пісні, малювати картини своєї рідної землі.

У кожного куточок є на цій Землі,
Де народились і зростали ми,
Де перший крок зробили,
І дзвінким криком дали зрозуміти,
Що ми прийшли на цій землі пожити
І серцем і душею любим землю цю
Квітучу, рідну, запашну
(Валентина Михайлевська, уродженка села Пархомівка)

Павло Платонович Чубинський

На південний схід від Києва розташоване місто Бориспіль, в межах міста знаходиться хутір, де народився Павло Платонович Чубинський (15/27 січня 1839 року). Це була небагата дворянська родина відставного офіцера Платона Івановича Чубинського.

Початкову освіту одержав від матері та домашніх вчителів, потім закінчив Другу Київську гімназію та Петербурзький університет – юрист.

1861 рік – захист в Петербурзі дисертації «Нариси народних юридичних звичаїв і понять з цивільного права Малоросії». Повертається в Україну, впродовж 1861-1862 рр. пише статті журналу «Основа». У 1862 році в Києві кілька українофільських гуртків об'єдналися в Громаду, серед перших членів якої були: Павло Чубинський, В. Антонович, Тадей Рильський та інші. Проти Громади було заведено кримінальну справи. А коли у вересні 1862 року поліція виявила прокламацію українською мовою «Усім добрим людям» та ще і вірш «Ще не вмерла Україна» то П. Чубинського царські урядовці заслали до Архангелької губернії. Адже у цьому вірші Павло Чубинський закликає до боротьби «...За свою свободу!»

Рядки вірша, який стає гімном нашої України

Ще не вмерла Україна,
І слава, і воля!
Ще нам, браття-молодці,
Усміхнеться доля!
Згинуть наші вороги,
Як роса на сонці;
Запануєм, браття й ми
У своїй сторонці.

Душу, тіло ми положим
За свою свободу
І покажем, що ми браття
Козацького роду.
Гей-гей, браття миле, нумо
Братися за діло!
Гей-гей пора встати, пора
Волю добувати!

Рядками вірша П. Чубинський нагадує, що Наливайко, Залізняк, Тарас
Трясило «кличуть нас із могил на святеє діло..»

Згадує в цьому вірші і Богдана
«Славний наш гетьмане!
Нащо віддав Україну
Москалям поганим?!
Щоб вернути її честь,
Ляжем головами,
Назовемся України
Вірними синами!...

Цей вірш наскільки роздратував царську владу, що вона відправила поета
на заслання де він займався вивченням архангельського краю.

Повернувшись в 1869 році в Петербург, а потім в Україну, очолив
експедицію в Південно-Західний край для етнографічних досліджень. На основі
цих досліджень обробив та підготував до друку сім томів У 1871 році вийшла
збірка віршів «Сопілка Павлуся». Ось один вірш із збірки

Любо слухать як на кобзі
Славний кобзар грає,
Він співає нам поважно
І добру навчав.
Співа про те, що діялось
І що не вернеться –
Всяк хто слуха тую пісню
Сльозами заллється.
Співа людям про світ Божий
І про його дива –
Сіє святе слово-правду -
Колись будуть жнива.
Про людськеє лихо й горе
Жалібно співає,
А часами він жартує,
Людей звеселяє.

У 1876 році П. Чубинського знову вислали з Києва, як небезпечного агітатора української мови.

У 1879 році він тяжко захворів, розбив параліч і до кінця життя був прикутий до ліжка. 17 січня 1884 помер, похований у Борисполі.

Та його вірш «Ще не вмерла Україна» став основою для гімну України, а музику написав Михайло Вербицький, який ще в 1863 році у Перемишлі в музейній залі Духовної семінарії її виконав.

Згідно Постанови Верховної Ради від 17 грудня 2021 року гімн України «Ще не вмерла Україна», який був затверджений Верховною Радою 15 січня 1992 року - внесений до переліку пам'ятних дат 2022 року. То ж 15 січня 2022 року виповнюється 30 років з дня його затвердження як національного гімну незалежної України.

Іван Козловський

24 березня 1900 року в селі Мар'янівка, недалеко від Білої Церкви народився Іван Семенович Козловський.

У селі Мар'янівці, на Київщині жила сімейна родина

Батько грав на гармошці, матуся співала

І ця сім'я Україні два співучих сина подарувала

Старший син у хорі Кошиці співав

Менший – Іван оперним співаком став.

(Любов Полозенко)

Спочатку Іван Семенович з 8 років співав у Михайлівському монастирі. У дев'ятнадцять років закінчив Київський музично-драматичний інститут, хоча вже наприкінці 1918 року почав співати в Полтавському музично-драматичному театрі. Служба в червоній армії тимчасово перервала артистичну кар'єру.

Повернувшись з армії був прийнятий в групу Полтавського оперного театру. Тут він вперше виконав партії Ленського, Фауста, Герцога.

З 1924 р. – соліст Харківського, а потім Свердловського оперних театрів.

З 1926 р. – дебют в Большом театрі - партія Альфреда в опері Верді «Травіата».

В 1938 році І. С. Козловський створив Державний ансамбль опери. Це дало можливість співати в маленьких містах, в сільських клубах. Під час війни Козловського слухають у складі фронтових бригад, бійці багатьох фронтів і поранені в госпіталях. Значну частину концертного репертуару І. С. Козловського складали українські народні пісні, романси Лисенка та інших українських композиторів, здебільшого на вірші Т. Шевченка. Своє власне кредо Іван Семенович виголосив на весь світ, зробивши запис монологу М. Лисенка на вірш Т. Шевченка «Мені однаково..»

Мені однаково, чи буду
Я жить в Україні, чи ні.
Чи хто згадає, чи забуде
Мене в снігу на чужині —
Однаковісінько мені.
Та не однаково мені,
Як Україну злії люди
Присплять, лукаві, і в огні
Її, окраденую, збудять...
Ох, не однаково мені

Незважаючи на те, що Козловський мав всесвітню славу, був відзначений найвищими радянськими нагородами, через цькування в 54 роки він змушений залишити Большой театр, виконавши понад 50 найрізноманітніших партій : від мудрого Корсакова до юного Ромео в опері «Ромео і Джульєтта»

Цей вічний тенор, в котрім ожива
Левко і Ленський, Лоенгрін і Герцог,
З народних – найнародніший Іван
Як він багато промовляє серцю!
Бринить в душі і «Годунов Борис»
І оксамитний тембр Бориса Гмирі
Мов явора, що над водою зріс,
Його нестримний час не втихомирив....

(«Соло Івана Козловського» Василь Юхимович, 1984 рік)

Залишивши оперний театр Козловський почав свою концертну діяльність. Співав він не тільки оперні арії, а й українські народні пісні і думи

Особливо любив співати пісню «Думи мої думи..»

Думи мої, думи мої
Лихо мені з вами!
Нащо стали на папері
Сумними рядами?...

Словами Шевченка, і своїм унікальним голосом він закликав

....В Україну ідуть діти!

В нашу Україну,
Попідтинню сиротами,
А я тут - загину...

На схилі літ Козловський щороку приїздив до Тарасової гори в Каневі. Тут митець співав з дитячим хором рідної Мар'янівки:

«Хоч сивий Сам, як сивина століть
А в хорі юних і хлоп'ятко і дівонька
Виводять з Ним на весь на білий світ:
Ой чий то кінь стоїть
Ой сива гривонька...»
(Василь Юхимович)

Ще за життя великий тенор власним коштом заснував і впорядкував у рідному селі музичну школу і придбав повний комплект інструментів, сповідаючи гасло вітчизняного патріота-мецената С. Х. Чикаленка: «Любити країну треба не лише до глибини душі, а й до глибини кишені».

Заповіт І.С. Козловського знали близькі і друзі, та письмово він не встиг оформити. Тому і досі не здійснена його мрія – бути похованим у рідному селі Мар'янівці, яку він так любив.

Тепер у Мар'янівці, в хаті де народився Козловський, відкрито меморіальний музей-садиба славетного співака.

В Києві – провулок Івана Козловського і там же його пам'ятник.

На Хрещатику 50-Б - Мистецько-концертний центр Ім. Івана Козловського. Меморіальна дошка в Золотоверхому монастирі.

Андрій Малишко

Лягай, дорого тут. Мені про все згадати....
Що ти – літопис мій, життя і клич від хати,
Течеш і мінишся від канівських долин,
Ввібравши мови жар, і пісні щедрій плин...

Слова цього вірша «Обухівська дорога» написав Андрій Малишко, уродженець села Обухова (нині місто). Народився 14 листопада 1912 року в сім'ї сільського чоботаря Самійла Малишка. Андрій ходив у школу, бігав над урвищами «Трипіль» звідки відкривалась блакитна смуга Дніпра

Я з тих країв, де в полум'ї зорі
Високе небо не вбирає цвіту
І люди там, немов богатири,
Руками воду тиснуть із граніту...
Я з тих країв, де за Дніпром кургани
І ворохобна тисяч літ хода,
Де бунчуки татарські без пошани
Земля покрила чорна і руда
Ось той місток, де я колись, ходив,
Де знав любов і тиху вів розмову,
Всяляє день симфонію кленову
В долоні хмар, у лоно теплих нив...

(із циклу збірки «Сонети Обухівської дороги», 1965 рік)

Малим, у чутливій душі Андрія зародилося відчуття великої любові до рідного краю, до напівгірських краєвидів Обухівщини.

Сім'я Малишка була велика – одинадцятьоро дітей, батько з матір'ю, та старенька бабуся. Була земля – біля двох десятин. Це було занадто мало для такої великої родини. Тому батько в засушливі роки ще весною йшов зі своїми сусідами в далеку Таврію, в бериславські і каховські степи. Мабуть і тому батько радив синові Андрієві стати хліборобом:

Сусіди з батьком радили мені
З дитинства стати хліборобом,
Одвічним другом плуга і гречок,
Дощів осінніх в ночі вересневі...

Хліборобом Андрій Малишко не став, а став поетом-пісняром, бо пісні на його вірші вже давно сприймаються як народні:

А я обрав нелегке ремесло
Шукати слово скарбом таємничим,
Плести й кромсати свій убогий вірш –
Блідий відбиток дійсності людської...

Любов до пісні привила мати, яка знала сотні народних пісень і дуже гарно співала:

Бувало, мати Ївга Базилиха –
До неї й досі спогадом лечу, -
В зимовий вечір заспіває стиха
І доведе малого до плачу.

Сама розкриє душу материнську,
У щирі пісню перелле сама
І перемріє, погойда колиску
І до вервечок руку підійма...

У 1941-1944 рр. служив військовим кореспондентом у газетах, які на той час виходили в період другої світової війни. Він виступав і як поет, і як публіцист, видавши за цей час сім збірок поезії, серед них «Україна моя».

Запалали огні за долиною синьою неба,
Самольоти гудуть, бо на захід фронти і фронти.
Україно моя, мені в світі нічого не треба,
Тільки б голос твій чути і ніжність твою берегти.

Україно моя, далі, грозами свіжо пропахлі,
Польова моя мрійнице. Крапля у сонці з весла.
Я віддам свою кров, свою силу і ніжність до краплі,
Щоб з пожару ти встала, тополею в небо росла.

У 1944-1947 рр. Малишко працював відповідальним редактором журналу «Дніпро».

Найбільший продуктивний етап у творчості поета був з середини 1950-років. Саме в цих збірках містяться тексти відомих пісень: «Знову цвітуть каштани», «Пісня про Київ», «Пісня про рушник», «Ми підем, де трави похилі» та інші.

Андрій Малишко увійшов в українську літературу як поет-пісняр, бо пісні на його вірші давно сприймаються як народні. Тільки з П. Майбородою створили понад 30 пісень. Серед них особливо душевні – це про рідну матір та рідну Україну.

Рідна мати моя, ти ночей не доспала,
Ти водила мене у поля край села,
І в дорогу далеку ти мене на зорі проводжала,
І рушник вишиваний на щастя дала.
(Пісня про рушник)

Україно, рідний краю,
Стороно моя жива,
Хай повік тебе минає,
Даль твою не облягає
Чорна хмара грозова.
(Пісня про Україну)

17 лютого 1970 р. Андрій Малишко відійшов у вічність. Залишивши нам не тільки пісенну й поетичну спадщину – він також автор багатьох публіцистичних та літературно-критичних творів.

Максим Рильський, який дружив з А. Малишком присвятив йому вірш і назвав: «Андрієві Малишку в полудень віку». Ось окремі рядки цього вірша:

І в світлім присмерку прийшли
Ви до моєї хати,
І зошит віршів принесли,
Щоб звісно, почитати
Були ми вдвох на всій землі,
Та поруч виникали
Великі люди і малі,
Що Ви про них писали,
Читали Ви і слухав я,
А навкруги – єдина,
Велика дихала сім'я
Що зветься Україна....
(Київ, 5 листопада 1962 р.)

Ліна Костенко

І все на світі треба пережити
І кожен фініш – це, по суті старт
І насамперед, не треба ворожити,
За минулим плакати не варт
(Ліна Костенко)

Це рядки вірша Ліни Костенко – найвидатнішої української поетеси, кінця другого-початку третього тисячоліття.

Народилася Ліна Василівна Костенко в сім'ї вчителя Василя Костенка 19 березня 1930 року в місті Ржищев, який вперше датується в 1506 році. У ту пору він належав київським митрополитам.

У збірці «Над берегами вічної ріки (1977) Ліни Костенко є вірш-спогад про найперші свої дитячі враження

Буває часом дивне відчуття, -
що час іде, а я собі окремо.
Мені п'ять років. Я іще дитя.
Люблю цукерки і читаю Брема.

У хаті вчителя Василя Костенка у 1935 багато було книг про життя тварин (автор А. Брем), цим цікавилася маленькою дівчинкою і Ліна. Коли їй було 6 років, родина переїхала в Київ, де Ліна Костенко закінчила школу. Будучи ученицею відвідувала літературну студію при журналі «Дніпро», який редагував Андрій Малишко.

Мій перший вірш написаний в окопі,
на тій сипкій од вибухів стіні,
коли згубило зорі в гороскопі
моє дитинство, вбите на війні.
Лилась пожежі вулканічна лава.
Горіла хата. Ніч здавалась днем.
І захлиналась наша переправа
через Дніпро – водою і вогнем.
Гула земля. Сусідський плакав хлопчик.
Хрестилась баба, і кінчався хліб.
Двигтів отой вузесенький окопчик,
де дві сім'ї тулились кілька діб.

Після закінчення Київського педагогічного інституту та Московського літературного інституту ім. М. Горького, Ліна Костенко видала свою дебютну збірку поезій «Проміння землі», друга збірка «Вітрила» вийшла в 1958 році, третя збірка «Мандрівки серця» в 1961 році.

Поетесі одразу вдалося завоювати любов і повагу українців, але не всім подобалась її творча діяльність.

Адже з появою в українській літературі виступу О. Довженка у 1955 році із закликом про розширення творчої межі соцреалізму – у статті «Мистецтво живопису і сучасність» (публікація в «Літературній газеті»), цей заклик був сприйнятий молодим поколінням як сигнал нових можливостей для вільного творчого пошуку. Почалася нова ера, яку назвали «відлига». Першими на нову ситуацію зреагували поети, письменники. Це привело до нової хвилі «українізації» суспільства, відкрито було поставлено питання про збереження української мови.

«Зоряний інтеграл» 1962 року заборонила цензура до друку. І с тих пір, ім'я Ліни Костенко зникло на 15 років.

Я скоро буду виходити на вулиці Києва
з траурною пов'язкою на рукаві –
умирає мати поезії мого народу!
Все називається Україною –
універмаг, ресторан, фабрика.
Хліб український,
телебачення теж українське.
На горілчаній етикетці
експортний гетьман з булавою.
І тільки мова чужа у власному домі...
У шовінізму кігті підсвідомі.
Сім'я вже вольна і нова
Та тільки мати ледь жива...
(Зоряний інтеграл)

«Відлига» породила таке явище суспільно-культурного життя як «шестидесятництво» - рух творчої молоді з новими думками, та стала центром духовної опозиції режиму.

Поетичні вечори Л. Костенко, І. Драча, М. Вінгаровського та інших збирали тисячні аудиторії. Хоч поетеса «зрідка виступала, але то були вірші такого звучання наче вся радянська поезія до неї неістотна». Це так висловився Є. Сверстюк, один із літературних критиків.

Перші збірки написані під час «відлиги» «Проміння сонця» та «Мандрівки серця» засвідчили непересічний талант митця художнього слова, її здатність глибоко, по-філософськи сприймати дійсність, генерувати нові оригінальні думки, подаючи їх у художній формі.

З 1965 року після усунення від влади М. Хрущова почалися арешти поетів і письменників, які виступали на захист прав людини та української мови. В цей час Ліна Костенко потрапляє в чорний список, тому що писала листи проти арештів української інтелігенції. У 1979 році виходить її історичний роман у віршах «Маруся Чурай». В розділі 2 «Полтавський полк виходить на зорі» є такі рядки:

Там бій гримить. Там гине наша воля.
Там треба рук, і зброї, і плечей.
І що там варт чиясь окрема доля,
той тихий зойк у безмірі ночей?..

Поетеса також написала цікавий історичний роман у віршах «Берестечко» (1999 р.). Рядки цього роману і зараз зачіпають душу кожного українця:

Не пощастило нашому народу.
Дав Бог сусідів ласих до нашесть.
Забрали все - і землю, і свободу.
Тепер забрати хочуть вже і честь

Нема нам щастя — мусить бути чудо.
Ще ми постанем зі своїх руїн.
Мене не можуть люди не почути —
душа в мені розгойдана як дзвін!

Скликаю вас. Над цим не владен ворог.
Почуйте слово з-під мого пера!
Простіть мені, що знову б'ю на сполох.
На Благовіст ще, люди, не пора.

Не все так просто було у житті Ліни Костенко, то зникала із публічного простору, то знову поверталась з новими віршами. У 2010 році вийшов з друку перший прозовий твір «Записки українського самашедшого», що викликав великий ажіотаж у суспільстві. У 2011 році вийшла поетична збірка «Річка Геракліта», куди увійшли раніше написані вірші та 50 нових поезій. У 2015 році у Києві у видавництві А-ба-ба-га-ла-ма-га вийшла збірка «Триста поезій. Вибрані вірші», сюди увійшли найвідоміші її поезії, а також уривки з історичних романів та поем. Це найновіші вибрані твори Ліни Костенко за часів Незалежності.

Я вибрала Долю собі сама.
І що зі мною не станеться, —
у мене жодних претензій нема
до Долі — моєї обраниці.

Микола Сом

Про історію села Требухів Броварського району дуже багато переказів про його заснування та назви. Одна з них це те, що в епоху Київської Русі тут було поселення Іваничі, яке зруйнували татари. У 1633 році було засноване село Требухівка. Зараз це село має назву Требухів. Тут 5 січня 1935 року народився Микола Данилович Сом – відомий український поет, письменник, лауреат багатьох літературних премій.

Коли йому було лише шість років почалася війна, яка через серце і душу пролетіла чорним вихором. Її жахіття навіки закарбувалося в пам'яті хлопчика, потім спогади ляжуть у поетичні рядки багатьох його віршів:

Я ж – дитина,
Я – пташина
Неоперене пташеня.
На війні, де кров і сльози,
Я із першого дня,
Я із першого дня –
До останнього дня.
(«Перший ранок війни»)

Лихоліттю війни поет присвятив збірку «Хроніка воєнного дитинства».

Від ран, одержаних на війні, помер батько, а за ним відійшла і мати, коли Миколі було лише 12 років. В голодні повоєнні роки добрі люди, як могли допомагали дітям-сиротам (хоча не всі).

...Скільки у хату приходило люду –
Повік не забуду,
Дядько Ярко ніс молоко,
Дядько Тимошко – повидла трошки,
Баба Бичиха – олію в ложці,
Мати хрещена – сльозу на оці,
А голова сільради – одні поради...

Пізня осінь сорок шостого
Під ногами вітру гострого
Ми йдемо – рука в руці.
Хто ми?
Сироти.
Старці.
(«Жебраки»)

Закінчивши школу у Требухові, Микола Сом пішов вчитись в університет ім. Т. Г. Шевченка у Києві (на факультет журналістики). По закінченню почав працювати у редакціях газет «Нафтовик Борислава», «Вечірній Київ», «Друг читача», «Слово просвіти».

Вчителював у рідному селі та київських школах.

Ще будучи студентом, товаришував з Василем Симоненком, який присвятив йому деякі вірші-поради:

Миколі Сому
Ти схожий на батька дуже –
В житті воно так і треба,
Та у віршах, шановний друже,
Будь схожим завжди на себе.

У спогадах дитинства вирина,
Коли над віршем, п'яний, соловієш –
Якщо думки – це рання сивина,
То, видно, ти повік не посивієш!

Микола Сом є автором багатьох поетичних книг: «Йду на побачення», «Сто епітафій», «Хроніка воєнного дитинства», «Присвяти і повстання» та інші. Відомі його ліричні пісні «Без вітру не родить жито», «Вишиванка» та «Пливе Дніпро до моря синього».

...Без вітру не родить жито,
Без вітру вода не шумить.
Без мрії не можна жити,
Не можна нікого любить...

Пливе Дніпро до моря синього,
Моя душа до мрії поспіша...
Пливе Дніпро до моря синього,
Пливуть сади, немов ростуть з води.

З вечора пригожого аж до ранку
Вишивала дівчина вишиванку,
Вишивала дівчина, вишивала,
Чорну і червону нитку брала.

Музику до цих пісень написав Оскар Сандлер.

Крім цих пісень також популярні «Дума про землю» (муз. В. Верменича), сповнена ніжності «Вірна дружина моя» (муз. О. Левицького), «Ода матерям».

Той хто ріс у селі, навіть діти, добре пам'ятали, як важко було жити у повоєнні роки. Батьки працювали в колгоспі, заробляли копійки, діти після навчання у школі працювали на городах, коло землі: копали, сапали, пасли худобу – не цурались ніякої роботи. Таким виріс і Микола Сом. Про це він розповідає у своєму вірші «До землі»:

Розірвану пам'ять я згадкою склею.
І знов опинюся на чорній ріллі...
А нас у дитинстві лякали землею,
Сапою чи плугом – знаряддям землі.
Ми, звісно, училися, знаючи плуга,
Чекали батьків із війни-далини
І плетена втроє із ременя туга
Співала нам пісню тієї весни.
І вирости, бачте
Пройшли борозною
Від поля до неба, де щастя трудне,
І землю ніхто не минув стороною,

Хто рано засвоїв тяжіння земне.

Є у Миколи Сом вірш «Прощання з хатою», де автор з теплотою і ніжністю згадує своє дитинство у старенькій хаті:

...Якими словами багата

Батькова мудра хата:

Долівка, і сволок,

І лутка, і кроква.

Комора, і сіни,

І ляда, і бовдур

А бовдур – це той же димар,

Щоб наробити хмар...

Звертаючись до старої хати він пише:

Хато! Багато спогадів старих

Спіткнулось об твій поріг.

І ось я прийшов, я прийшов сказати:

Більше не буде старої хати,

Буде нова, цегляна...

Прощайте навіки, солом'яні стріхи

Сльози прощання і сльози утіх

Призьбо і гребінь! Прощайте навік.

Згадаю про вас, як візьму словник.

Що я не сумую, ти, хато, пробач.

Візьму для музею рубель і прач.

Візьму рушник (бо гріх – не взяти)

Ще й пісню стару до нової хати...

Ця ніч – остання

Присяду, зігріюся

Піч затоплю...

Чи я ж тебе, хато моя, так люблю!...

Микола Сом написав 16 поетичних збірок та цілу низку статей про творчість видатних музикантів, співаків, письменників, зокрема про М. Леонтовича, Г. Верьовку, І. Козловського, Д. Петриненко, М. Стельмаха та інших. Помітною подією стала вихід у світ у 1990 році книги «З матір'ю по самоті» про «витязя молодого української поезії» Василя Симоненка.

Микола Данилович Сом – поетична гілка українського народу, він увібрав в себе прикметні риси – гумор та пісенність. Він – ніжний лірик і пісняр з кагорти «шестидесятників». Поет помер 27 березня 2013 року. Похований у своєму рідному селі Требухів Броварського району Київської області.

Іван Драч

Село Теліжинці Тетіївського району на Київщині. Тут 17 жовтня 1936 року в сім'ї робітника радгоспу народився Іван Федорович Драч – український поет, перекладач, кіносценарист, драматург, державний і громадський діяч.

Ще на початку 1960-х років молодий Іван Федорович написав дивовижно пророчого вірша, де були такі рядки:

Доля прилетіла на світанні,
Прихапцями сповила мене.
І шепнула, ніби під секретом,
Пригубивши на льоту води:
Ти побудь, малий, хоча б поетом
Зараз я. Хвилиночку зажди...

Той хлопчик, герой вірша послухався і став поетом.

Після закінчення Тетіївської середньої школи викладав російську мову і літературу в семирічній школі села Дзвеняче Тетіївського району. З 1955 по 1958 служив в армії в 16-му понтонно-мостовому Верхньодніпровському полку. Після армії навчався на філологічному факультеті в Київському університеті ім. Тараса Шевченка. А згодом був виключений з вишу через творчі та політичні погляди.

Добре знаючи творчість Василя Симоненка та його долю, Іван Драч присвячує йому вірш .

Як тобі ведеться там, Василю?
Під землею, під ріллею там...
По якому цвинтарному стилю
Нам ростити крила телеграм?..

Син мужицький, золоте коріння,
Одчайдушна блискавка брови,
Спалах – і халуйське павутиння
Запалив пожаром голови.
На пожежі – стільки тих пожежників,
Стільки обережних обережників,

Стільки безголосої води,
Смерте, чорну руху одведи!
Пахне сонцем грішне небо,
В сонці – твоє полум'я руде.
Всі ми прийдем на той світ до тебе,
Тільки Україна хай не йде!...

У 1961 році в «Літературній газеті» опублікував поему-трагедію «Ніж у сонці», що викликала бурхливий резонанс у суспільстві.

Мої віки слідом за мною ходять:
Од вітряків до полиску ракет,
Фотон і Пишна паска великодняя,
Усе — до лаконічності штиблет.

Надії бубнявляють цвітом вишень
У сонцем зацілованих садах.
Слова мої! Шикуйтесь сміливіше —
Пилюка зір хай шерхне на вустах.

Навіщо я? Куди моя дорога?
І чи моя тривога проросла
Од сивої печалі Козерога
До сивого чорнозему села?

У цій поемі є рядки вірша, де Іван Драч звертається до Григорія Сковороди – класика української філософії, просвітителя, письменника, талановитого педагога.

Сковороду зустрів я у трамваї
(Блукає він по світу двісті літ).
Смушеву скинув і мене питав,
Чи можу Сонцю передать привіт.

Чоло в старого з жовтої розлуки,
Мільйони зморщок пов'ялили вид,
Меланхолійні філософські руки
Ціпком тривоги пробують цей світ.

Шепоче він: "Ти відлітаєш, сину,
На лобі в тебе знак неправоти.
Щоб корабель не став за домовину,
Візьми благословення — і лети.

Пройдись землею. В серце йди людське ти,

Питай у нього дозволу і права,
Бо якорі космічної ракети
Вросли в народ —
навічно, аж іржаво".

Іван Драч автор багатьох збірок віршів і поем, які почали активно з'являтися з 1962 року. Ось деякі з них: «Соняшник» (1962 р.), «Протуберанці серця» (1967 р.), «Київське небо» (1976 р.), «Дума про вчителя» (1977 р.), «Сонце і слово» (1979) та інші. Його твори надруковані багатьма мовами зарубіжних країн.. За сценаріями Івана Федоровича на Київській студії знято 9 фільмів у співавторстві з М. Мащенком.

У 1984 році вийшла збірка «Кобзарева зоря», в ній кожен вірш таких поетів як Микола Бажан, Євген Гуцало, Микола Вінграновський, Платон Воронько, Ліна Костенко та інших присвячено Тарасу Шевченку. Іван Драч також написав поему «Смерть Шевченка», де є рядки, в яких описано як Великий Кобзар повертався на Україну у труні.

У кругосвітній похорон пішли,
Щоб зупинитись на горі Чернечій,
Йшла вперше Україна по дорозі
У глибину епох і вічних зльотів —
Йшла за труною сина і пророка.
За нею по безсмертному шляху
Ішли хохли, русини, малороси,
Щоб зватись українцями віднині.
Гора чернеча стала на коліна,
Взяла труну безсмертну в чисте лоно,
І вічність тополина стала поруч,
Вишнева весняна пора.
Летять стежини до Дніпра...

Іван Драч займався не тільки поезією та драматургією, а він був і політичний і громадський діяч. На 1-му з'їзді Народного Руху України за перебудову 7-10 вересня 1989 року Івана Федоровича було обрано головою Руху, весною 1990 року його обрано депутатом Верховної Ради УРСР. З 28 лютого по 4 грудня 1992 року разом з В'ячеславом Черноволом і Михайлом Горинем був співголовою НРУ. З 1998 по 2002 роки - Народний депутат Верховної Ради України 3-го скликання. Має багато нагород і почесних відзнак. В 2006 році присвоєно звання Герой України.

Помер Іван Федорович Драч 19 червня 2018 року у Києві. Заповідав поховати у рідному селі Теліжинцях, поруч з могилою сина Максима.

Катерина Білокур

Крім поетів, які народилися на Київщині є ще і художники, які вирости в селі, одні навчались грамоти і здобували освіту, а інші навіть не ходили до школи. Вони самостійно опанували техніку живопису і створювали свої картини, які були чудовими – і навіть зацікавили відомих художників, зокрема Пабло Пікассо.

Це були картини Катерини Білокур, яка народилася 7 грудня 1900 року у селі Богданівка Яготинського району на Київщині (раніше це був Пирятинський повіт Полтавської області). Вона сама навчилася читати і писати.

«На цьому моя початкова, середня і вища освіта закінчилася», - згадувала пізніше Катерина Білокур.

В дитинстві Катерина збирала вуглинки з печі і розмальовувала стіни, потайки брала олівці брата і прикрашала квітами зошити.

У 20-х роках двічі намагалась вступити до художньо-керамічного технікуму в Миргороді та до Київського театрального технікуму, але не мала документів про закінчення семирічки.

Ви чули в Мачухах і в Ічні,
На берегах Дніпра й Сули,
Що в той художньо-керамічний
Колись її не прийняли?
Хто б нам повідав, що було там?
...Розповіла сама Вона,
Як лебеділи понад плотом
Її малюнки дотемна...
Ніхто не мовив «Домалюй вже!»
Не нагинавсь, не переліз...
І Миргород не вздрів калюжі
Її гірких дівочих сліз.
(Василь Юхимович)

А як їй було важко перенести ці негаразди, адже пензлі виготовляла сама із щетини, використовувала фарби, які робила з буряків, бузини, цибулі та різних трав. Малювала здебільшого квіти, іноді портрети.

А поїздка в Київ, щоб опанувати техніку живопису також обернулася для Катерини невдачею.

Сумління радило: "Не бійся.
Як не пойдеш буде жаль.
Змалюй он Дідове обійстя
Та ще дещицю – і рушай».
Здалось їй, - линула на небо:
«Ой місто! Технікум! Рай-сад!»
Скупа доба Лікнепу й Непу
Турнула мрійницю назад?
Та не конторські Надьки й Лідки
Не прийняли..., і не рекли, -
Мовляв, «бракує семилітки»,
Формально-чемно прорекли.
Хто б зазирнув їй в щирю душу?
Не розгорнули й тих робіт...
Журилась: «Знов додому рушу
В шкаруб'ї батьківських чобіт...
(Василь Юхимович)

Повернувшись додому після невдалого вступу у Київський технікум, вона заявила рідним: « Я все одно стану художником!».

У другій половині 30-х та 40-х роках самостійно опанувала техніку живопису. Першими значними роботами цього періоду були: «Берізка» (1934 р.), «Квіти за тином» (1935 р.), «Квіти», «Портрет племінниць».

Завдяки сприянню видатної української співачки Оксани Петрусенко, якій написала листа селянка з Богданівки, творами Катерини Білокур зацікавились працівники будинку культури народної творчості в Полтаві. Її картини мали величезний успіх на персональних виставках у Полтаві та Києві.

...Столицю, область й чверть села
Чарівним голосом Оксана
(й за це – навіки її осанна!)
На Катрин див-цвіт навела.
...Цвіла картин казкова нива
Й в осерді – Авторка Вона.
«Шанують люди? Дивина!»
Талант Полтава оцінила
Й вділила...фарб і полотна!
(ВасильЮхимович)

Після визволення села від фашистів Білокур створює одні з найкращих творів - «Буйна» та «Декоративні квіти» (1945 р.), «Привіт урожаю» (1946 р.) і славнозвісне полотно «Цар колос» (1949 р.). 50-ті роки є найбільш плідний період творчості художниці.

В 1954 році у Парижі на міжнародній виставці демонструються її картини «Цар-колос», «Берізка» та «Колгоспне поле», які високо оцінив Пабло Пікассо, назвавши Катерину Білокур геніальною і сказав: «Якби у нас була художниця такого рівня, ми змусили б світ заговорити про неї».

У 1956 році Катерині Білокур присвоєно звання Народного Художника України. В останні роки життя митець створила картини «Півонії», «Букет квітів», «Квіти і овочі» (1959 р.), «Натюрморт» (1960 р.).

Померла художниця 9 червня 1961 року після тяжкої хвороби. Творчий спадок Катерини Білокур складає 130 яскравих життєвих картин, вони зберігаються в Музеї-садибі в селі Богданівка та Яготинській картинній галереї, в Національному музеї українського народного декоративного мистецтва.

...О скільки довелось Їй пережити
Сльотаву осінь, стужисту зиму!...
А хист земний підносив на орбіту
Наш Хліб і Цвіт, Село й Її само,
...Див-розцвіт в наших душах повторився,

Весніє й чужодальна сторона,
Бо ані ружі, ані чорнобривці
Не рвала, лиш безсмертила Вона!

(„Пучок віршів Катерині Білокур – замість квітів – шанобливо від Автора Василя Юхимовича)

Марія Приймаченко

12 січня 1909 року в Болотній на Іванківщині народилась українська народна художниця, лауреатка Національної премії ім. Т. Г. Шевченка Марія Приймаченко.

В дитинстві вона захворіла поліомієлітом. Недуга зробила її не подитячому серйозною та спостережливою, загострила слух і зір.

Шлях до мистецтва почався з розпису батьківської хати синюватим глеєм, яка знайшла сімнадцятирічна дівчина край села, малюючи на піску квіти. Селянам так сподобались її розмальовки, що вони почали замовляти щоб вона розписувала і їхні хатини. Першим «гонораром» за творчу працю стало живе поросятко, яке потім урятувало її родину від голоду.

Марія майже не полишала свого рідного села. Винятком був період навчання в Експериментальних майстернях при Київському музеї українського мистецтва.

Іваньківщина

До веранд чи танків
Не тяглись тут колись...
Древлянський Іванків –
Із мистецьких столиць,
Голосисте Полісся,
Де як вельон туман!
Певно тут народився
Князь Іван Малював.
Як тут квітом, зоріє
Фантастичний талант
Приймаченко Марії
Знають Осло й Мілан.
Світ великий повірив,
Що в оселях сільських
Дивних птахів і звірів
Родять Думи й Казки...
(Василь Юхимович)

І це дійсно так, що Марія Приймаченко зображала на своїх картинах звірів, птахів, квіти. У Національному музеї декоративного мистецтва зберігається одна з ранніх робіт 1935 року, вона складається з трьох частин. На одній – мавпоподібна істота, хоча Приймаченко живої мавпи ніколи не бачила. Всі її звірі з людськими очима, отороченими віями. У «Ведмедика» немає люті їх мордочки нагадують маски колядників, аніж хижаків.

Деся на картинах серед таємниць
у птахо-квітів радості просили,
крокуючи по стеблах полуниць,
блакитні мавпи і квітчасті крокодили.

«Крива Марія» в чудернацький світ,
химерний, фантастичний поринала
і в дивний той фантазії політ,
у дивовижне нас з собою звала.

Проїшло через усе її життя
язичництво поліської природи,
а надзвичайне світосприйняття
ще праслов'янські відчувало коди.

Крокуючи по стеблах полуниць,
блакитні мавпи і квітчасті крокодили
десь серед кольорових таємниць
у птахо-квітів радості просили.
(«Світлі химери Марії Приймаченко»
Віктор Ос)

«Крива Марія» - так називали художницю після перенесеної хвороби.

Починаючи з 1936 року, картини Марії експонували у Москві, Варшаві, Петербурзі, Парижі, Софії, Монреалі. Якщо до середини 1960-х років були представлені квітково-пташині композиції, то вже з 1970-х років йде ціла низка побутових сцен: «Весілля», «Катерина співає пісню», «Роман і Оксана», «Галя на весілля запрошує» та інші.

Творить квіти-роздуми, квіти-присвяти: «Людям, що пахнуть хліб», «Батьківщину кохаю», «Квіти на ялинку», «Лесі Українці», «На честь польоту космонавтів» та інші.

У 1986 році створила «чорнобильську» серію робіт, адже Болотня (рідне село художниці) знаходиться у 30-ти кілометровій зоні.

Цікавим фактом є те, що Марія Приймаченко багато своїх картин підписувала невеликими віршиками. Художній образ та віршовані підписи були синхронні: «Три буслики у горосі, живуть у нас і досі»,

«Лежись ліг під яблунею,
Щоб яблуко само упало у рот,
А воно його в лоб».

Протягом свого життя художниця створила понад 800 картин: 650 її робіт зберігаються у Національному музеї українського народного декоративного мистецтва в Києві. У 1966 році за серію картин «Людям на радість» Марії Приймаченко вручили Державну премію УРСР ім. Т. Г. Шевченка.

Марія Приймаченко померла в 1997 році в селі Болотня (Київська область), де і похована на місцевому цвинтарі.

Її встановили пам'ятники:

У 1998 році - в Яготині, біля входу в картинну галерею;

У 2009 році - у Києві на території Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури;

У 2015 році – в Краматорську з'явилася скульптурна композиція «Птахи Марії» (скульптур В'ячеслав Гужиря).

Катерина і Марія в селі народились.

Мистецьких вишів не кінчали,
Малюванню самотужки навчались.
Та прекрасні картини зображали,
Народними художниками стали.

Їхні твори навіть у Парижі
На виставках експонувались...

(Любов Полозенко)

Юрій Пацан

Пархомівка – село на Київщині, досить відоме за її межами – тут збудовано Свято-Покровський храм. Це одна з архітектурних перлин України, що своєю незвичайною архітектурою, окремими стилізованими деталями по праву може вважатися найунікальнішою культовою спорудою на наших теренах.

Голубев Віктор Федорович, будучи управителем маєтку в селі Пархомівка, в 1902 році замовив російському архітектору В. О. Покровському проект будівництва церкви, розрахованої на 2000 осіб. Та управитель помер, але його сини Віктор та Лев виконали заповіт свого батька – збудували велику церкву. Вона має на стінах безліч символів – зображення вогню, молота, драбини, ялинок, голуба та інших знаків. Та найціннішим є те, що церква оздоблена мозаїками «Покрова Богородиці», «Спас Нерукотворний» та мозаїчним декоративним поясом на дзвіниці. Ці мозаїки створені за ескізами Миколи Реріха, який особисто спілкувався з Віктором Федоровичем Голубевим.

Храм у Пархомівці

На рідній Пархомівській землі
Сьогодні свято у Покрови.
Золотим листям вкрилася земля –
До свята народилася вона.
А серед нашого села
Високий храм – гординя вікова.
Стодесять літ стоїть він на Пархомівській землі,
Де жили наші прадіди й діди.
Він пам'ятає все: і голод, і війну,
І тих, хто дав життя йому,
І ті часи, коли були закриті двері,
Бо думали, що він зречеться віри.
А він стоїть і радує округу,
До нього все несуть: і щастя, й тугу,
Ішли до храму прадіди й діди,
Сьогодні поклонитись ми прийшли.
А в серці принесли з собою віру,
Що в щасті буде жить вся Україна.
Усе село зібралось біля храму
Вклонитись Богу,
Що дав таку нам славу.

(Валентина Михайлівська, уродженка села Пархомівка)

У цьому храмі біля алтаря стоять дві картини «Матір Божа» та «Ісус Христос». Перед дверима зачиненої каплички, де був похований Голубев В. Ф., стоїть його портрет. Ці картини створив Юрій Пацан, який народився 11 грудня 1963 року в селі Пархомівка Володарського району Київської області. У 1981 році закінчив середню школу у рідному селі. З 1982 по 1984 році служив в армії. З 1986 року працював в інституті радіології, є учасником ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС.

У 1991 році закінчив Ірпінський індустріальний технікум (за фахом технік-технолог, організатор виробництва), працював токарем на заводі.

У 1999 року з ним сталося лихо – внаслідок автомобільної катастрофи Юрій Пацан отримав тяжку спинномозкову травму. Інвалід 1 групи, який пересувається виключно на візку, не впав духом, захопився створенням картин, веде активне творче життя – «реабілітація через мистецтво».

У Пархомівській родині
Народивсь талановитий хлопчина,
Дитинство швидко минуло,
Школу закінчив, армію відслужив.
В Тадіївці кохану зустрів,
Чудову сім'ю створив.
Та лиха біда в дорозі застала –
Козацьке здоров'я забрала.
Та не впав духом наш Юрій Пацан.
І тут відкрився його талант.
Ще з дитинства мріяв малювати,
Тож мрію свою почав добувати.
Тепер він Заслужений художник України,
Завдяки своїй стійкій волі і силі!
(Любов Полозенко)

Перші праці художника принесли Юрію успіх на виставках картин. Він одержав диплом 3 ступеня на Всеукраїнському фестивалі творчості людей з обмеженими фізичними властивостями.

У 2003 році він став почесним членом Народної академії творчості інвалідів України. Готуючись до наступних виставок, митець став писати картини більш складними і продуманими. А надихає його природа рідного села, хоча (на даний час) проживає у Чабанах на Київщині.

Рідне село – частинка України,
Моє дитинство, рідна сторона.
Куди б не завели мої дороги,
Та думкою до тебе,
Завжди лину я...

Митець написав багато картин, в яких прослідковуються пейзажі матеріальної і духовної природи матінки-землі. Картина «Садиба», на перший погляд, це звичайна композиція: сільська хата, дерева в саду, мальви біля тину та декілька доріг, що з'єднуються в одну. Біда крайньої хати б'ються два півня, і тоді відчуваєш у цьому сюжеті щось рідне, українське, близьке...

Моє рідне село
Моє рідне село розцвіло навесні.
Заквітчались сади у лузі,
І черемухи цвіт уже пада до ніг,
І акація пахне в окрузі.
В білім цвіті стоїть моє рідне село;

Величаве, красиве і рідне до болю,
Із дитинства воно в моє серце ввійшло,
По життю я іду із цією любов'ю.
Воно рідне мені своїм запахом трав,
І людьми, які там проживають.
І коли я приїду у рідне село,
Моє серце від щастя співає...
А у центрі села Божий храм височить,
І як страж береже всю навколо округу,
Тут могили моїх дідусів і бабусь,
І у серці з доріг я несучу до них тугу.
Так цвіти, розквітай, моє рідне село,
Моя рідна колиска від роду,
На далеких шляхах, на чужих берегах,
Ти у серці моєму повсюди.
(Валентина Михайлевська
Збірка «Мелодія рідної землі» 2020 р.)

У дворищі де проживала родина Пацанів був садок, там росли яблуні, вишні, груші, кущі малини, смородини. За тином цвів бузок та ріс високий ясен.

В садку стояли вулики і, коли зацвітали дерева, на подвір'ї стояв великий бджолиний гул.

Садок весною зацвітає,
І душу радістю повнить.
Сім'я бджолина радісно гудить...

На полотні «Літня спека» художник малює стомлене від спеки стадо корів, яке зайшло у воду, щоб трохи охолонуть, сонця не видно, вдалині почорнілі дерева, котрі просять води. Світлі і темні кольори цієї картини підкреслюють стан природи в жарку літню пору.

Картина «Схід сонця» відтворює ранкову прохолоду: десь на сході промені сонця освітили протилежний берег різнокольоровими фарбами, блакитне небо, біло-рожеві хмари. Десь там на пагорбі вітряк, летять лелеки до села.

Кожна людина, яка хоче знати про своє майбутнє, мріє про свій острів. Саме цій темі Юрій присвятив полотно «Острів кохання»:

Мрія про свій острів
Є у кожного із нас,
Та життя наше
Не так то просте,
Бо протилежний берег
Далеко від нас...

Ось що пише про творчість Юрія Пацана Микола Шелест, заслужений діяч мистецтв України та Польщі, член Національної спілки художників України: «Картини його вчать нас сприймати гармонію кольорових вальорів, матеріальну

і духовну природу. Його пейзажі і натюрморти наповнені пісенною поезією, вони просторово-об'ємні та міцно побудовані за канонами класичного мистецтва, створюючи психологічні образи в пейзажі чи натюрморті.»

Починаючи з 2004 року відбувались персональні виставки в Київській обласній державній адміністрації, в будинках культури Київщини, в музеях Києва, Львівщини, Івано-Франківщини, Чернігівщини, також з 2000 по 2010 р.р. в Саках (Крим), у будинку-музеї ім. Островського (Москва). У 2008 році за участь у виставці в Албанії одержав диплом, 2012 році диплом Молдови.

Художник Юрій Пацан має багато грамот, нагороджений орденом «За заслуги III ступеня», «Бронзовим козацьким хрестом» III ступеня Українського козацтва, пам'ятним нагрудним знаком «За сумлінну працю» (Державна служба з питань інвалідів та ветеранів України).

Завдяки своїй сміливості, рішучості і волі,
Пройшовши тернистим шляхом непростої долі,
Він став художником відомим.
Тож побажаємо, щоб мрії його збувались.
І ще не однією його картиною люди милувались.
(Любов Полозенко)